

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

Els conflictes del Rector

A mitjans del segle 18è hi va haver un greu conflicte a Fals. El rector de la parròquia era mossèn Domingo Feliu, natural de Oseà, una sufragània de Linyà. El rector era un capellà de mal caràcter que estava enfrontat amb la una bona part de la gent del poble. El seu principal enemic era Francesc Moncunill, Batlle de Fals. Un diumenge del setembre de 1753, el Francesc, acompanyat de tres testimonis, va pujar a la rectoria i va demanar al rector perquè no havien vingut els capellans de Rajadell a la missa per l'ànima del seu avantpassat Fèlix Moncunill. Mossèn Domingo va contestar de mala manera i va dir que *«...ell havia volgut pagar eixa bofetada o xasco al dit Moncunill per raho de diferents quentos que tenia ab el referit Moncunill y que aquell era lo primer xasco li havia donat y que altres de mes picants lin volia donar, pues tot lo mon coneixia qui era ell dit francesc Moncunill...»* Alguns dels caps de casa del poble però, estaven al costat del rector, per exemple el Valentí Jaumeandreu i l'Antoni Sagristà, de la Gabriela. Aquests dos i la Teresa Torrecassana, una solterona del mas Serra, van baixar el 1755 a Manresa, van presentar-se davant del notari i van jurar damunt dels evangelis el següent: *«...haver visto que en la mañana del dia de Pasqua de Resurreccion, antes de celebrarse los divinos oficios, permitiò Francisco Moncunill, Bayle actual del termino de Fals el que se baylase publicamente...»* La noia Serra, administradora de la Confraria del Roser, va declarar que quan aquell mateix dia passava la safata per recollir les almoines, el Moncunill havia dit en veu alta que ningú en donés i, a més, la va fer fora a empentes. També van afegir els testimonis que havien sentit dir al Moncunill que el rector era un lladre i un traïdor. Com es pot veure, la vida a Fals no era una bassa d'oli.

A part de l'antipatia recíproca entre el representant del poder civil i el del religiós, hi havia altres motius de disputa entre el bel·licós rector i els seus feligresos. El conflicte

gros era entre el rector, per una banda, i els administradors de la Confraria del Roser i els Obrers, per l'altra. Primerament caldria aclarir com funcionava una parròquia rural d'aquell temps. El mossèn era la màxima autoritat religiosa i era nomenat directament pel Bisbe, si fa no fa com ara. El rector se sustentava de les rendes de la pròpia parròquia i dels serveis religiosos. Cada parròquia tenia un capital, producte de les donacions dels feligresos. Aquests diners no es guardaven sota la rajola, sinó que es feien treballar. Com que no s'havien inventat encara els bancs, quan un pagès passava una mala temporada, o volia fer obres, o pagar el dot d'una filla, o necessitava diners per comprar llavor, manllevava cèntims a la parròquia. Aquesta operació s'anomenava crear un censal, i normalment l'interès anual o "pensió" era del 5%. També sovint les parròquies tenien patrimoni, en forma de masoveries o terres, que els produïen rendes. Les pensions dels censals i les parts de les terres anaven a parar a la butxaca del rector, i si la parròquia era prou rica, aquest podia permetre's de llogar un ajudant o vicari que es fes càrrec del culte.

L'Obra era una institució de la qual formaven part tots els parroquians. Cada any s'escollien dos administradors o "obers" que eren els encarregats de recaptar diners, mantenir l'església, i fer propostes de millores. Havien de portar escrupolosament la comptabilitat i rendir comptes dels ingressos i despeses un cop a l'any, a l'hora del relleu. Guardaven els diners en una caixeta de ferro amb pany i clau. Si les collites eren bones i el poble s'enriquia, l'Obra finançava la construcció d'un nou altar, o feia fondre una campana més grossa, o encarregava a un artista famós que pintés un retaule. A cada església hi havia un nombre variable de Confraries o associacions religioses sota la invocació d'un sant o una mare de Déu. A les ciutats, cada gremi tenia la confraria corresponent al sant patró de l'ofici, mentre que a pagès, les devocions tiraven més cap a sant Isidre, sant Sebastià o la Mare de Déu del terme. Els confreres escollien anualment els seus administradors. La confraria més important a Fals era la del Roser, però també hi havia les confraries de Sant Vicenç, Sant Isidre i Sant Agustí. Cada una d'elles mantenia un altar, on no hi podia faltar mai un llum d'oli que cremés perpètuament. En els testaments dels rics i dels pobres no hi faltava mai un apartat dedicat als llegats destinats a les diverses confraries

del mateix poble i dels pobles veïns. L'Obra i les confraries funcionaven amb autonomia, però abans de prendre qualsevol decisió ho consultaven al rector.

L'enfrontament que esmentàvem anteriorment, es va produir perquè el rector va voler ficar-se en un terreny que els altres consideraven que no li pertanyia. El podríem anomenar un conflicte de competències. *«Per quant lo reverend Domingo Feliu pretenia tenir claus del arxiu y de todas las administracions que hi ha existents en la referida Iglesia y que tots los anys sos respectius administradors y obrers donasen compte davat seu de tot lo cobrat y administrat, lo contrari pretenent lo comu del dit terme, obrers y administradors de las confrarias y molts dels particulars del terme, allegant que lo Parroco no devia miscuirse en lo que pretenia, si que devia continuar y atendre la consuetut practicada y altres motius que expressavan. Del que se seguiren varios disturbis, enfados y molestias...»* El cert és, que el conflicte va ser llarg i dur, i va acabar amb les dues parts demanant justícia a la Real Audiència del Principat de Catalunya, a la sala presidida per lo Noble Senyor Don Anton de Serra y Portell. Les gestions del Bisbe i altres mediadors no van aconseguir refredar els ànims, i l'afer no es va resoldre fins que es va morir el rector Domingo Feliu. El 3 de novembre de 1764, trobant-se greument malalt, va dictar testament en presència d'Anton Sagristà i de Joan Bacardit. Va demanar que el seu cos fos enterrat al cementiri d'Oseà. Déu n'hi do el viatge que havia de fer un cop mort!. Va llegar un morabatí al seu bisbe, ja que era tradició que els capellans fessin aquest llegat piadós. Un morabatí era una moneda d'or, d'origen mossàrab, que equivalia a l'època a unes dues lliures i mitja de moneda catalana. Va llegar al seu germà Josep tot el servei de plata i tots els mobles i atuells de cuina que es trobessin a la rectoria, tota la roba de llana i de bri, i el "matxo" amb els seus guarniments. A la Rita Pons, la majordoma, li va deixar *«...una marfega nova, quatre llansols de bri dels bons, un matalas, sis toballons, quatre toballolas, unas estovallas de las bonas, volent que se li paguía la soldada que jo li estiga debent fins lo dia de mon obit...»*

El novembre de 1764, Bartomeu Sarmentero, Bisbe de Vic, va demanar al rector de Rajadell, que era mossèn Pasqual Godayol, un home de tarannà pacífic, que provisionalment es fes càrrec de l'assumpte i mirés d'arribar

a una concòrdia, amb aquest termes *«...la parrochia de S.Vicens de fals de nostre Bisbat estiga sumergida en moltras y gravissimas discordias, hem determinat a vos lo Revt. Pasqual Godayol prevere, per la confiansa que de vostre zel tenim, donarvos totas nostras facultats diferencias y disturbis en la dita parrochia...»* La concòrdia va ser signada a Manresa el 9 de febrer de l'any següent davant del notari Rallat. Per una part va signar mossèn Godayol i per l'alta part el Batlle del terme, l'honorable senyor Anton Sagristà i Jaumeandreu, els regidors, Agustí Massana i Urbici Bastardas, i els Obrers d'aquell any, Francesc Grau i Josep Tortora. Al costat de les forces vives de Fals, també van figurar en la concòrdia els principals caps de casa; Francesc Galí (Boixeda), Agustí Oller (Torreblanca), Josep Campserver (Campserver), Francesc Subirana (Subirana), Josep Bonvehí (Oliveres de la Costa), Francesc Serra (Serra) i Josep Grau (Grauet).

La concòrdia constava de diversos apartats. Un d'ells fixava les obligacions religioses del titular de la parròquia, que sembla que eren negligides pel rector Feliu. Aquesta relació de les pràctiques religioses o "consueta" és prou interessant i serà motiu d'un proper article. El punt principal de la concòrdia però, era que el rector no podia envair les competències dels Obrers ni de les confraries, que gaudien d'autonomia. S'establia que la caixa dels diners de l'Obra havia de tenir dues claus idèntiques, una l'havia de guardar els administradors, i l'altra el rector. Igualment la caixa de la Confraria del Roser. A l'hora de passar comptes, s'havien de trobar i posar-se d'acord tots plegats. Amb aquest pacte es va acabar "la rebel·lió del ramat envers el seu pastor", i la pau i la harmonia van tornar al poble.

ARXIU: F.VILLEGAS



Rectoria de Fals, 1943

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals

COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les Escoles s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368194
Fax.: 938368147

Octubre de 2004, número 7

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.